

25.9.2015

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula
Erityisavustaja Hanna-Maija Kause
Erityisavustaja Eeva Salmenpohja
Valtiosihteeri Jari Partanen

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n esitykset hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan

Mitä kunnioittavimmin kiitämme saamastamme tilaisuudesta osallistua hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöpajaan 8.9.2015. Haluamme vielä koostetusti tuoda esille näkemyksemme asioista, jotka toivomme huomioitavan tasa-arvo-ohjelmassa erityisesti työelämän tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta.

Palvelualojen ammattiliiton suurimpien järjestämialojen (vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta) työntekijöistä noin 70 % on naisia. Alojen palkkataso on matala: kun vuonna 2014 yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten säännöllisen työajan keskiansio oli 3 538 euroa kuukaudessa, oli myyjänä työskentelevän keskiansio vastaavana ajankohtana 2 267 euroa ja ravintola-alan työntekijällä 2 088 euroa. Jos ansiotilastoinnissa huomioitaisiin myös osa-aikaiset työntekijät, laskisivat alojemme keskiansiot entisestään. Esimerkiksi vähittäiskaupan myyjistä noin 40 % työskentelee osa-aikaisina. Heidän keskiansionsa vuonna 2013 oli noin 1 450 euroa kuukaudessa. Selvitystemme mukaan osa-aikaisuudesta on tullut yhä pysyvämpi työsuhteen muoto.

Alojemme naisten työmarkkina-asemaan ja koko työuran aikaiseen toimeentuloon vaikuttaa lisäksi voimakkaasti perhevapaiden epätasainen jakautuminen äitien ja isien välillä. On lisäksi ennustettu, että näiden yhteisvaikutuksesta erityisesti eläkeläisköyhien naisten määrä tulee lisääntymään voimakkaasti.

Tästä syystä esitämme tasa-arvo-ohjelmassa huomioitavaksi seuraavaa:

Palkkatasa-arvon edistäminen samapalkkaisuusohjelmalla

Hallitus ja työmarkkinajärjestöt sopivat maaliskuussa 2015 samapalkkaisuusohjelman jatkamisesta. Miesten ja naisten palkkaero on tällä hetkellä noin 17 prosenttia, eikä ensimmäisen samapalkkaisuusohjelman tavoitetta palkkaerojen kaventamisesta 15 prosenttiin pystytty saavuttamaan. Tästä syystä samanpalkkaisuusohjelmassa tulisi jatkossa huomioida erityisesti seuraavat asiat:

Osa-aikaisten työsuhteiden huomioiminen palkkamittaristossa

Naisvaltaisilla aloilla tehdään paljon osa-aikatyötä. Kaikista osa-aikaisista työntekijöistä noin 70 % on naisia; viidennes naispalkansaajista työskentelee osa-aikaisena. Perinteinen palkkatilastointi tarkastelee kokoaikatyön ansioita eikä osa-aikaisuuden vaikutus palkkatasa-arvoon tule ilmi.

PAM katsoo, että keskimääräisen palkkaeron mittaamisessa tulisi huomioida myös täydentävänä tekijänä osa-aikaisten työsuhteiden palkat.

25.9.2015

Täydentävät palkkausjärjestelmät ja tuottavuuden kehittäminen

Matalapalkkaiset alat ovat tyypillisesti myös matalan tuottavuuden aloja. Aloille tulisi kehittää toimintatapoja, jotka edistäisivät työnantajien ja työntekijöiden yhteistyötä tuottavuuden kehittämiseksi. Yhteistyötä voitaisiin edistää täydentävillä palkkausjärjestelmillä, joita on käytössä esimerkiksi pamilaisilla aloilla keskimääräistä vähemmän.

PAM katsoo, että samapalkkaisuohjelman tulisi edistää täydentävien palkkausjärjestelmien käyttöönottoa erityisesti matalapalkkaisilla ja matalan tuottavuuden aloilla sekä palkkakuilun kaventamiseksi että alan yritysten tuottavuuden parantamiseksi.

Palkkasyrjinnän ehkäiseminen

Perusteettomien palkkaerojen havaitseminen on yksittäiselle työntekijälle hankalaa, sillä palkkarakenteiden epäselvyys ja yritys- tai työpaikkatason palkkatilastointi eivät tuota sellaista informaatiota, jonka perusteella palkkasyrjintää olisi mahdollista havaita, todentaa ja niiden myötä poistaa.

PAM katsoo, että samapalkkaisuohjelmassa tulisi edistää palkkauksen ja palkkarakenteiden läpinäkyvyyttä sekä kannustaa yrityksiä laatimaan palkkakartoitukset siten, että niiden pohjalta on mahdollista vertailla kaikkien palkanerien sekä eri vaativuustekijöiden ja suoriutumisen arviointitekijöiden sukupuolijakaumaa. Palkkauksen läpinäkyvyyttä lisäisi myös työntekijöiden oikeus pyynnöstä saada sukupuolen mukaan jaoteltuja palkkatietoja muiden samaa tai samanarvoista työtä tekevien työntekijäryhmien palkoista ja luontaiseduista.

Samanarvoisen työn käsitteen täsmentäminen

Suomessa palkat määritellään työehtosopimuksissa, jotka poikkeavat paljon toisistaan esimerkiksi palkkaus- ja työaikajärjestelmien osalta. Jotta vaatimus palkkatasa-arvosta saman ja samanarvoisten töiden osalta toteutuisi, tulisi työehtosopimusten palkkausjärjestelmien rakentua tehtävien vaativuuden ja suoriutumisen arviointiin. Näin saman ja samanarvoisen työn määrittäminen olisi mahdollista.

Eryteisesti keskimääräisten palkkaerojen täsmällisemmäksi arvioimiseksi tulisi lisäksi rakentaa menetelmä, jolla töiden vaativuutta voitaisiin vertailla myös yli sopimusrajojen. Menetelmän pitäisi olla eri alojen työnantaja- ja työntekijäliittojen yhteisesti hyväksymä ja se voitaisiin kehittää ao. ministeriön tai tutkimuslaitoksen erillisenä tutkimushankkeena.

PAM katsoo, että samapalkkaisuohjelmassa tulisi edistää työn vaativuuden ja suoriutumisen arvioimiseen perustuvia palkkausjärjestelmiä. Lisäksi saman ja samanarvoisen työn problematiikkaa tulisi voida arvioida eri alojen välillä, jotta keskimääräiseen palkkaeroon ja näin ollen palkkaeroihin eri alojen välillä voitaisiin vaikuttaa.

Naisten työmarkkina-aseman edistäminen perhevapaiden tasaisemmalla jakautumisella

Perhevapaiden epätasainen jakautuminen äitien ja isien välillä vaikuttaa voimakkaasti naisten työmarkkina-asemaan, koko uran aikaiseen toimeentuloon ja lopulta kertyvän eläkkeen määrään.

25.9.2015

Erityisesti pelkän peruskoulun varassa olevat alle 35-vuotiaat naiset käyttävät paljon perhe- ja hoitovapaita, koska heillä ei usein ole todellisia mahdollisuuksia työllistyä työmarkkinoilla. He ovat todellisuudessa työttömiä, mutta nostavat muita yhteiskunnan tukia kuin työttömyyskorvausta. Tilastokeskuksen mukaan työllisyysaste nousee 30 prosenttiyksikköä, kun siirrytään tarkastelemaan toisen asteen tutkinnon suorittaneita alle 35-vuotiaita naisia.

Kotihoidon tukeminen vähentää erityisesti maahanmuuttajaäitien osallistumista työmarkkinoille. Samalla se vähentää maahanmuuttajaperheiden lapsien osallistumista varhaiskasvatukseen ja heikentää perheiden integroitumista.

PAM katsoo, että vanhempainvapaajärjestelmän kehittäminen kohti Ruotsin mallia, jossa perheillä on hyvin joustavat ja lähes sukupuolineutraalit mahdollisuudet valita omaan arkeensa parhaiten sopivat järjestelyt, tukisi parhaiten tavoitetta hoitovastuun tasaisemmasta jakautumisesta. Lisäksi Ruotsin mallissa pienten lasten vanhemmilla on paremmat mahdollisuudet tehdä osa-aikatyötä tulotason romahtamatta. Naisten työllisyysastetta voidaan tämän lisäksi parantaa turvaamalla jokaiselle naiselle vähintään 2. asteen koulutus.

Asiakasväkivallan ehkäiseminen naisten työhyvinvoinnin parantajana

Poliisin tietoon saatettujen, työssä sattuneiden asiakasväkivaltatapauksien määrä on ollut kasvussa jo pitkään. Väkivaltatapauksista lähes 60 % kohdistuu naisiin. Suuri osa tapauksista tapahtuu terveydenhuollon ja sosiaalialan työssä (44 %) tai muussa palvelutyössä (30 %).

Mainituilla aloilla asiakasväkivallan uhan riskiä kasvattavat yksintyöskentely sekä myöhäiseen iltaan ja yö- tai varhaisaamuun sijoittuva työskentely. Kauppojen edellisen aukiolojen laajennuksen tiedetään lisänneen yksintyöskentelyä pienyksiköissä jopa 30 %. Ruotsissa tehdyt selvitykset osoittavat toisaalta kellonajan kasvattavan väkivallan riskiä vieläpä yksintyöskentelyä enemmän.

Väkivalta ja väkivallan pelko aiheuttavat psykososiaalista kuormittumista, joka johtaa osaltaan työkyvyn alenemiseen, sairauspoissaoloihin ja ennenaikaisiin eläköitymisiin.

PAM katsoo, että työpaikalla tapahtuvan väkivallan uhan riskejä on kyettävä vähentämään myös lainsäädäntöteitse. Työturvallisuuslain 27 pykälästä (väkivallan uhka) tulee siksi antaa tarkentava asetus koskien väkivallan uhan hallintaa ja työturvallisuuslain 25 pykälää (työn kuormitustekijöiden välttäminen ja vähentäminen) täydennettävä niin, että se huomioi myös väkivallan uhan aiheuttaman kuormituksen erityisesti työpaikan riskinarvioinnissa.

Koulutus naisten työurien pidentäjänä

Kouluttamattomuus lyhentää naisten työuria enemmän kuin miesten: vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden naisten työvuosien odotusarvo on noin kolme vuotta alhaisempi kuin perusasteen suorittaneiden miesten.

Perusasteen koulutuksen jälkeen suoraan työelämään siirrytään ennen muuta palvelualojen kautta. Näillä aloilla naisten työssäoloaikana saamalla koulutuksella on heidän omaehtoiseen koulutukseen hakeutumisen ja työelämän murrosvaiheissa selviytymisen kannalta siten ratkaiseva merkitys.

25.9.2015

PAM katsoo, että suomalaisen koulutusjärjestelmän tulee jatkossakin mahdollistaa tutkinnon suorittaneille opintojen jatkamisen korkeammalle asteelle. Oikeutta työssäoloaikaiseen koulutukseen tulee parantaa.

Sipilän hallituksen lainsäädäntömuutosten vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Päivähoitomaksujen korotus, päiväkotiryhmien suurentaminen ja lasten subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen heikentävät naisten asemaa työmarkkinoilla ja yhä useampi jää vuosiksi kotiin. Lisäksi erityisesti naisvaltaisilla aloilla työskentelevien työsuhdeturvaa heikentävät lainsäädäntöesitykset (kuten koeajan pidentäminen, määräaikaisten sopimusten solmimisen helpottaminen) samoin kuin hallituksen kilpailukykypaketti, vuosiloman ansainnan heikentäminen perhevapaiden osalta sekä kauppojen aukioloaikojen laajentaminen heikentäisivät erityisesti naisten asemaa työmarkkinoilla.

PAM katsoo, että naisten työmarkkina-asemaa on edistettävä kaikessa lainsäädännössä. Edellä mainittuja lainsäädäntömuutosten vaikutuksia on tarkasteltava jo lain valmisteluvaiheessa erityisesti tasa-arvonäkökuilmasta käsin.

Helsingissä 25.9.2015, kunnioittaen

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Ann Selin
puheenjohtaja

Jaana Ylitalo
edunvalvontajohtaja

Lisätietoja antavat:

Sirpa Leppäkangas
työaika- ja palkkausjärjestelmäasiantuntija
sirpa.leppakangas@pam.fi
050-3826759

Hanna Kuntsi
yhteiskuntasuhteiden vastaava
hanna.kuntsi@pam.fi
050-3100676